

Bodegabibelen Stamsteder er både konceptkunst, brugskunst og et enormt vigtigt stykke Københavnerhistorie.

På redaktionen fik vi for nyligt mastodont-værket Stamsteder ind ad døren til anmeldelse. Muligvis årtiets største bogudgivelse i rent fysisk forstand – Stamsteder er mere end 600 sider lang og knapt en halv meter høj. Bogen er hverken mere eller mindre end en guide til hvert eneste eksisterende brune værtshus i Københavns Kommune (og Frederiksberg), med en side eller to dedikeret til hver beværtning, med billeder, røverhistorier og lokalhistorie. Altså, et kæmpeværk, både i fysisk størrelse og ambition. Og i øvrigt en fandens smuk bog, hvis din bogreol har kubikmeter til det.

Derfor tog vi to af bladets mest værtshusglade redaktører ud i den københavnske nat, på bodegabyvandring med den mange kilo tunge guide under armen. Reglerne var simple: vi skulle igennem mindst seks bydele, og ved tilfældig udvælgelse fra bogen finde os et værtshus, som vi aldrig havde været på før (ellers også lidt af en udfordring). På ingen måde et unikt koncept; højst sandsynligt er bogen blevet brugt på præcis samme måde af utallige af dens ejere. For Stamsteder er noget så sjældent som en en bog, der ikke bør læses; den kan kun opleves.

Første stop blev til Perikles, balanceret på kanten af Østerbros gamle herskabelige murstensvillaer og Svanemøllens grå beton. Navngivet efter Storm P's klassiske Carlsberg-reklamestriber, og med adskillige af dem hængende i glas og ramme på de brune vægge, finder vi den helt klassiske tidlig-mandag-aften-stemming: i rummet er der én stamgæst, der sidder med sin computer, en bartender, der står alene og pudser glas, og et par på Tinder-date. Og så os to, der sætter os ved baren med en fadøl og, som et par turister på drukturné slår troligt op i vores guidebog.

Men det er den ikke. En guidebog, altså. Forventer man at finde årstal, uskrivne regler og lokalhistorie i Stamsteder, bliver man til tider skuffet. For der er intet fast format for værtshusenes mikro-artikler. De er tilfældige øjebliksbilleder – en replik fra en stamgæst her, en anekdote fra bartenderen dér – samlet efter forfatternes forgodtbefindende. Om Perikles lærer vi om Storm P's klassiske striber og om shot-lykkehullet bag baren. Et par stemningsbilleder og en adresse medfølger. Hverken mere eller mindre.

På vej til næste stop, Jeppes Bodega i Nordvest, går det op for os, at vi reelt har begivet os ud på en byvandring. Det helt simple i at søge steder, vi aldrig før har drukket, har allerede nu ledt os til veje og blokke, vi aldrig før har været på. At se sin hjemby fra en ny side er altid velkomment; og Stamsteder er den perfekte måde at komme til det.

Jeppes Bodega (opkaldt efter Jeppe på Bjerget) er et lille hul i væggen på kanten til Søborg, et stenkast (ikke afprøvet) fra Grundtvigskirken. Det er stadig mandag, og lokalet er mere tomt end fyldt. Alligevel formår vi inden der er gået tyve minutter at have fået hele beværtningens historie, et oplæg om faglig kamp i lufthavnen og en snak om aftenens topopgør i den engelske fodboldliga (noget der, sjovt nok, går igen denne aften). Omgivet af indendørs bindingsværk og blyndfattede ruder, får vi i øvrigt snakket med kromutter om de brune værtshuses prekkære overlevelse. Desværre en samtale, der også viser sig at måtte gentages.

For bare ti år siden havde Stamsteder nok ikke været muligt at skrive, simpelthen fordi der dengang var for mange værtshuse i København. Det er der ikke mere. Der er 220. Med rygelov, stigende leje og et stigende antal børnefamilier og højtuddannede i København, bliver de lige så stille presset ud af byen. Det sker ad flere omgange, at vores tilfældige udvælgelse af næste stop må gentages, fordi den valgte beværtning er lukket permanent siden bogens udgivelse.

Det snakker vi lidt om over en fadøl fra et hundrede år gammelt anlæg på turens næste stop, Ølands Pub. Endnu engang er vi nået til et randområde, denne gang mellem Frederiksberg og Vanløse, og kontrasten er klar: værtshuset er simpelthen lige dele jazz- og sportsbar, med både brede, åbne vinduespartier og slyngelstue til billard bag baren, samt en uforklarlig mængde røde plasticroser hængende fra loftet.

For Stamsteder er – ja hvad? Er det konceptkunst? Vel i nogen grad. Men samtidig er det ikke (som med det meste konceptkunst) selve formen, der er fokus. For det er indholdet, som formen dækker over, der er fokuset. Men indholdet er ligeledes sparsomt; det er billeder, snapshots, øjeblikke. Er det brugskunst? Ja, den er skrevet for at blive brugt. Men mere end det, er den et vidnesbyrd. Ikke som sådan en moraliserende opsang – der er ingen opråb fra forfatterne, der kalder til vagt i gevær for at værne om værtshusene. De lever deres egne liv, om man ønsker dem eller ej. Bogen er et vidnesbyrd om en kultur, der engang definerede København (og Danmark, for den sags skyld), og som nu er døende. Og et vidnesbyrd om, hvorfor den er værd at huske. Bogen er skrevet, fordi den måtte skrives. Fordi den nu eksisterer, og det er der ingen huslejestigning eller rygelov, der kan tage fra den. På Ølands Pub står den stolt fremme bag ved billardbordet, og insisterer på sin egen, samt værtshusets, eksistens.

Og værtshuset er ikke bare én ting, som vores samtale falder på blandt Café Skammekrogens pudsede murstens-interiør (det sidste brune værtshus tilbage på Vesterbro Torv). For mens der er enkelte karakteristika, man kan definere en brun bodega ved – primært indendørsrygning, stamgæster og en billig flaskeøl – er der en mangfoldighed imellem kvarterer og folk, der endnu overlever her. På nogle værtshuse hører du jazz og snakker kunst. På andre hører du dansktop og ser fodbold. På stadigt andre er der punkmusik og arbejderkamp. Der findes en diversitet, som vi måske glemmer at lægge mærke til, når vi sidder på vores stamsted uge efter uge. Denne aften lægger vi mærke til den med hjælp fra Stamsteder. Og dette er også en del af bogens mission.

Samme diversitet viser sig også på vores næstsidste stop, Men's Bar i Pisserenden. En ægte, gammeldags homobar med lak, læder og puppyplay-fester, og nok det eneste værtshus i København, der ikke serverer for kvinder. Man kan dog ikke ryge indendørs længere, hvilket udfordrer dens status – men dens eksistens i bogen er stadig et vidnesbyrd. I dette tilfælde, særligt et vidnesbyrd om, hvordan værtshuset både er måske det sidste demokratiserede vandhul, vi har, men også traditionelt har været et tilflugtssted for folk, der ellers har været uønskede i det pæne borgerskab. Arbejdere, drankere, fattige, kunstnere og selvfølgelig queer-personer. Et lille, lukket rum, der er åbent for alle, men særligt værdsat og nødvendigt for nogen. Hvor man kan være sig selv, og der er højt til loftet, hvert sted på hver sin måde.

Da det kommer til at slå op i bogen og finde et værtshus på Nørrebro, må vi begge krybe til korset og erkende, at der simpelthen ikke er en brun beværtning på postnummeret, som mindst en af os ikke har besøgt. Og måske er det meget passende, at det er på Sorte René, at vi ender vores anmeldelse af Stamsteder. Knejpen går under det mere eller mindre uformelle motto "Et ordentligt sted", hvilket det sjældent er. Det er til gengæld et ganske godt sted at slutte sin aften: blandt unge punkere, knapt så unge punkere, mere eller mindre fallerede kunstnere, arbejdsløse, prætentøse litterater (gæt hvem?) og udenlandske turister. Sorte René er et værtshus der i al sit grums og smuds insisterer på, at den sorte firkant stadig huser det beskide, det billige og det larmende.

Og det er netop dette, som Stamsteder formår: bogen vrister stemmen tilbage i struben på bodegaerne og dens gæster for at give dem plads til at tale. Og tale gør de, om deres kultur, om stamgæsterne på deres stamplads og om de liv, der er levet og mistet ved de brune borde. Det er ikke historier, der er fortalt fra kommunens, naboernes eller ekspertens perspektiv: bogen er stamstedernes helt egen hyldest til det rum, de har skabt og vedligeholdt på trods af et halvt århundredes saneringer og gentrificeringer.

Skrevet af Redaktionen

Redaktionen

[Vis alle indlæg af Redaktionen < https://litteraturnu.dk/author/redaktionen/>](https://litteraturnu.dk/author/redaktionen/)

[Facebook < https://www.facebook.com/litteraturnu >](https://www.facebook.com/litteraturnu) / [Instagram < https://www.instagram.com/litteraturnu.dk >](https://www.instagram.com/litteraturnu.dk)

Hjemmesiden er lavet i samarbejde med [Hilsen IT < https://hilsen.it >](https://hilsen.it)